

ԵՐԱՅԻՆ

ՄԱՍԻՆ

ՄԱՅՐ ԱՅՈՒ ՍՈՒՐ ԷԶՄԻՆՍԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄԵԼԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ԼՈՒՏԱԿԱՆ ԵՐԿԱՐԱԹԱԹԵՐՈՒՆ

ՄԱՍԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ԽՈՐԶՐԻԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում, Նախագահության և Ն. Օ. Ս. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, գումարվեց Գերագույն հոգեւոր խորհրդի ժողով, որն անդամադրված էր Նախագահության արհեստագործական կազմակերպությունների գործունեությանը և վերջերս «Եհուկայի վկայներ» արհանգի պաշտոնական գրանցման խնդրին: Գերագույն հոգեւոր խորհուրդը, ծանոթանալով կատարված ուսումնասիրություններին, հետ մեքեր փոխանակության հանդես եկավ հետևյալ հայտարարությամբ:

«Հայ Մուսաբեկյան Սուրբ Եկեղեցին՝ ճանաչված է իր ճակատագրական իրավունքը՝ իրեն բրիտանական հիմնական պրոբլեմ: Միաժամանակ անհաղթելի է համարում, որ Հայաստանում գրանցված են կրոնական կազմակերպություններ, որոնք գործունեությունը՝ հոգեւորության նպատակադրվածությամբ, միջոցներով ու կերպերով, ոտնահարում է իր ճակատագրական իրավունքը: Հայ Եկեղեցին իր մտահոգություններն է հայտնում, որ պետական պատկան մարմինների կողմից կրոնական կազմակերպությունները գրանցվում են անբարեբախտ ուսումնասիրությունների արդյունքում և օրենքի հանդեպ ոչ նախնաձեռնորդի վերաբերմունքով: Տոնախմբար կրոնական կազմակերպությունների, այդ թվում «Եհուկայի վկայներ»-ի գործունեությունը հակասում է մեր ժողովրդի ազգային ու պետական շահերին ու ձգտումներին, քրիստոնեության փրկագործական կարգապետությանը, ՀՀ Սահմանադրությանը, ՀՀ «Խղճի ազատության և կրոնական կազմակերպությունների մասին» օրենքի սկզբնական դրույթներին, որոնց պետական անկողնագրության, հայտության բարեքրի, բարոյականության, մարդկային անողորմության, այդ իրավունքների պաշտպանության և այլ հիմքերով կարգավորում են մեր ազգում:

«Եհուկայի վկայներ» անաղորդ գրանցված է «քրիստոնեական», իր անկողնագրության լուրջ քրիստոնեության հետ և իրեն քրիստոնեական իր ճանաչվում պակասության եկեղեցիների, եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի, Եվրոպայի եկեղեցիների միության, Համաշխարհային աստվածաշնչային ընկերության և այլ կազմակերպությունների կողմից: Ուշագրավ է, որ «Եհուկայի վկայներ» կազմակերպությունը քրիստոնեական ավանկան ներքո հանդես է գալիս միայն իրականացվող և քրիստոնեական երկրներում և ոչ օրինակ՝ մանկեղանական երկրներում:

Հայաստանում կրոնական իրավունքները առավել ակնառախված է դառնում, երբ գրանցված են նաև հասարակական կազմակերպություններ, որոնք այդ ակնակն տակ իրականացնում են հաշվառված կրոնական գործունեություն:

Այսպիսի իրավունքից էլ կարող նպաստել հասարակական գիտությունների առողջությանը, հոգեւոր-շարքայական արժեքների անաղորդ պայմաններն են երկրում, մասնավորապես երբ մեր շարքերին ու ժողովուրդը գրանցվում են ստեղծական և ընկերային կյանքը զանազանի դժգոհությունների, վերափոխությունների միջ:

Հայ Մուսաբեկյան Սուրբ Եկեղեցին՝ հետևողական իր առաքելության մեջ է գիտակցի իր պարտականությունների՝ առաքելության հանդեպ, վճարված է իր հոգի ամբողջական իր զավակների հանդեպ, վճարված է իր հոգի ամբողջական իր անվտանգությունը պաշտպանելու ակնկալված է, որ դրույթները: Գերագույն հոգեւոր խորհուրդը ակնկալված է, որ պետական պատկան մարմինները հետաժողով կլինեն ինչպես վերաբերվել նաև «Խղճի ազատության և կրոնական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքը, որպեսզի այն լիարժեք լինի պետական պաշտպանությանը և կրոնական կազմակերպությունների գործունեության կարգավորմանը և ծառայի խղճի ազատության պաշտպանությանը՝ հակառակ անսորիային և անսխալության: Ավանդ է՝ «Ազատություն մի դարձել» (առիթմի պարզությամբ) (Վ Գեո. Բ 16):

Գերագույն հոգեւոր խորհուրդը առավել նախնաձեռնորդության է կոչում մեր ժողովուրդին ստեղծել մեր հոգեւոր կյանքը և խղճի ազատության մեր իրավունքը վտանգի իրավունքները և հավատարմի մարդու մեր նախնայաց ծառանդությունները և հավատարմի մարդու մեր նախնայաց ծառանդությունները՝ առաքելական մեր սուրբ հավատքին:

Հայաստանի Թեմեյան մեակության միության բարձրագույն՝ «Աղանդակու Արաբ»՝ Էմանանը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում Ն. Օ. Ս. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Հայաստանի Թեմեյան մեակության միության կենտրոնական վարչության անդամներին՝ առաջնորդությամբ միության նախագահ Ռուբեն Միրզախանյանի:

Միության նախագահ Ռ. Միրզախանյանը շնորհակալեց «Եհուկայի վկայներին» զանազանության 5-րդ տարեկանի ամբողջ անդամադրված խորհրդի անդամներին: Նա հաստատեց կարեւորեց եկեղեցաշինության, մատուց սերունդի քրիստոնեական դաստիարակության, ժամանակի համահունչ՝ հոգեւորականների կողմից պատրաստության ուղղված Հայոց Հայրապետի շանքերը՝ երկար և արդյունավոր օրեր մարդկային խորհրդանշան:

Ի զանազանության գաղափար Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ազգային-մշակութային գործունեության և հնարավորագրված գիտակցության՝ Ռուբեն Միրզախանյանը Հայոց Հայրապետին հանձնեց Թեմեյան մեակության միության բարձրագույն՝ «Աղանդակու Արաբ» շանքին:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ներկայից հոգեւոր կենտրոն, շնորհակալություն հայտնեց ստացած պատկանությունը՝ հոգեւորականության և շարունակող լինել Թեմեյան մեակության ոգու և պատկանության:

«Մյ ղոյն եպան և կարեւոր է, որպեսզի ոչ միայն պատկանի նախնաձեռնորդներն են հայրերի սիրով կերտված դարավոր մշակույթը, այլ նաև որպեսզի մեր կողմից նախնային մշակույթը, որ ծնունդ է առնում, լինի հայաշունչ, հայաբույր, լինի ազգային մեր մշակութային ավանդների ավագույն շարունակականությունը»:

Ն. Օ. Ս. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Հասոնիայի Հանրապետության նախագահին

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում Ն. Օ. Ս. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Հասոնիայի Հանրապետության նախագահ Մանուկ Ուրույանին և նրա զինվորապետ պատվիրակությանը:

«Եհուկայի վկայներ» օրինակ լինելով Հասոնիայի Հանրապետության նախագահի այցը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, ներկայացրեց Հայ Մուսաբեկյան

կան եկեղեցին առաքելությունը մեր ժողովուրդի կյանքում: Ներկայումս մեակական կաթողիկոսը անդամադրված էր Թեմեյան մեակության միության կենտրոնական վարչության անդամներին, երկու ժողովուրդների լուրջ կարեւորություն, որոնց հիմքում ընկած են քրիստոնեական բարձր արժեքները:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նաև իր գործունեությունն ու շնորհակալությունը:

թյունը հայտնեց Հասոնիայի Հանրապետության իշխանությունների՝ տեղի հի համայնքի նկատմամբ ցուցաբերվող հոգաբարության համար՝ ուղարկված արձանագրությամբ, որ բարեկամություն է հաստատվում բնակչության հայրերի ազգային և հոգեւոր կյանքը:

Հնդկությունը համար Հնդկության Հայրապետին՝ Մանուկ Ուրույանին իր ուղարկված հայտնեց, որ գտնվում է ինսպրան քրիստոնեական երկրում, որ ժողովուրդը շատ իտալաբեր է: Եւ նա կշեց այն ընդհանրությունները, որ կան մեր երկու ժողովուրդների միջև՝ հույս հայտնեց, որ ապագայում էլ ակնյալ պարի գործանքն ու զարգանքն օտոնեական, մշակութային կապերը մեր երկու երկրներին միջ:

Հայրապետը ներկա էին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնական հայրաբերությունները բաժնի պատասխանատու Յ. Եղնիկ եպ. Գեորգիանյան, Նոր Աւիսիանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Յ. Եղնիկ եպ. Ներսիսյան, ղեկավարելով Յ. Աղալյան եպ. Կապրույանը, Բաղրայն երկրներում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան Մշտո Հովակիմյանը:

15-30 նոյեմբերի

ՏՈՆԵՐ, ՍՈՒՐԲԵՐ, ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նոյեմբերի 15-ին Կոզմա եւ Դամիանոս
անարժաք բժիշկների, Աստվածատուր վկա-
նություն եր:

Աստվածատուրը պարսիք մեզ էր: Դեմ-
շաղթիկի հետ Հայաստան գալով՝ մա Գրիգոր
քիս անունով նահապետի քաջությունը այն-
քի է ցնցվում, որ իմքն էլ է մկրտվում՝ տալա-
նալով Նեփրոսիդի անունը, որը պարսկերե-
րի թարգմանաբար նշանակում է՝ Աստվա-
ծատուր: Հետագայում ցեղակիցների կողմից
խալվում է եւ քաղվում Ներսես Ա կարողիկո-
սի ձեռքով:

Կոմառնա և Դառնախոն սրբերին կոչում են
 Մանա, անարձար քոչկերներ: Նրանք անցնա-
 րան և առաջակատար աղոթքներով քոչկին են բա-
 ճարթի մարդկանց: Մարդիկ հաճախ են բա-
 ճում: Դիպչվել են Մանա տոբը ճառարներին: Օ-
 րատուները ջրանիշին ասում է, որ քեզ տու
 քոչկին քոչկերի միջոցով մարդիկ քոչկվում են,
 թայն քե հիշո, որպեսզի ճրակն ճրակ կորն
 մղբանում քե քե բաժնում հրաքի, այ Մանո:
 Մարդիկ բռնվում են Մանա հուղարակաճեն-
 ի արթորներով: Սուրբ Գրիգոր Տաթևացին
 նշում է, որ հիվանդանոցները լինում են մի
 քանիսը պատանով: Օրինակ՝ անբուժանալատ
 նախակին, մարմին տարրերի խառնուճի,
 Մանա Մանու հատուկ խմանքի և հուզի գե-
 րուրյալ տկարանալով: Երբ տառիները
 կանգնում են քուժվա, Մանա դեղիով ու քոչկին-
 ի օգնությամբ, ապա վերջին երկուսը՝ քոչկի-
 մայան հուղարակաճների և հիվանդի ա-
 լոթների շնորհիվ:

Նոյեմբերի 16-ին Անդրե գորավարի, նրա շինվորների, Կապիցկուսի և Դոմեախանյանի

տոնն էր, իսկ 20-ին՝ հին եւ նոր, հայտնի եւ անհայտ բոլոր սրբերի:

Այս վերջինը պատմությունը հետևյալն է:
Հին Հռոմում մի տաճար կար, ուր գտնվում էին բոլոր ազգերի կոտորելի և զրահող համար հատուկ տոնակատարության օր էր նշանակված: Սակայն երբ հռոմեացիները քրիստոնյա դարձան, այն յուրանքին բոլոր սրբերի տուն: Բացի դրանից, քրիստոնյա սրբերը բազում են, իսկ օրերը՝ սակավ, այդ իսկ պատճառով մեկ օր կարգվեց՝ բոլորի հիշատակը միասին տոնելու:

Նոյեմբերի 21-ին Սուրբ Աստվածածնի
ղնծալման տոնն էր:

Հստ Ավանդության» երեքամյա Սուրբ Մարիամն ընծայվում է Երուսաղեմի տաճարին, ուր աստվածապաշտությունը եւ տաճարին ծառայվածքը՝ ապրում է մինչև Հովակիմի հետ ճանաչվելը: Այս տոնը հաստատվել է Ջ դարում: Իսկ Հայոց եկեղեցին տոնացույց մտել է ԺԸ դարում: Այսօր բոլոր եկեղեցիներն առաջ տնոմուն են Դոմենտի 21-ին:

Քրիստոնեական եկեղեցում 40 օրական երեխայի ընծայման շատ զուգեղեցիկ երթևեկ օրը կատարվում է արդեն մեղրված կտրվելով վրա, և հոգեորդականը Աստուծո օրհնություն է խնդրում մոր և մանկան համար: Ի տարբերություն բողոքականների՝ մեր հայկալուսները, մեր մկրտությունը եկեղեցի յոր խորհուրդներից մեկն է: Բողոքականները չեն հավատում, որ մկրտությունը արժանանում է կյանքի նորոգության, մեղքերի բողոքության:

[illegible]

Է ոչ թե մեղքի կողմը հակված լինելու, մեղքի իշխանության տակ գտնվելու, այլ սատանա-

խաբարեան, գայարկորայան պատու-
նով իսկ միտքորայան ստացած շնորհքն
մարդը մեծ գրոգրուն ունի ասանային
հարկուն: Բողոքարկորայան երթում եմ նաև
նախնունին միտքունդն՝ փորթիկնին
գրկելով ասուկանային շնորհքին: Մրան
սխալ կարծիքով մարդ պե՛տ մկրուկին
պատկառ կամոք և հախախտից հետ: Բայ՜
եչպիստեան, ինչպես նաև կարծիք ձուլու
հայտնուի խորայնացնելի երկխաբեան
մոնթրին հղաժամայան շնորհի փրկելնին
ի՜նչ Կուսարկորայան նշում է, որ մոնթրին
հղաժամայան քիչախոլին՝ երկին հա-
նում էր Լաւոն ժողովրդի անցանք և Լաւոն
տված խոստումնին ծառնակցիկը (ՅՈՒՆԵՍԿՕ
ԺԺ-11.2) Շնորհքն ի՜նչ պատու, որ եր-
կան միմեան և իր պատ կարճով ընտրի
կարծիքն է, ո՛րն է՞: Ոչպես որ մոնթրին եր-
կան խաչի քրքիք անկախ հոգի եմ տաում եմ
մանկու, կրթորայան և դաստիարակորայա-
նաժամ, այդպես էլ չալ պակի պետք է հո-
տանք ներկինին հուզուր և հաշտակա-
նորայան ստուկանային շնորհքին որ սու-
սան համար: Մտքը Գրքով գլաված է, որ
նախ մկրուկն եմ եմ ամբողջ ընտանիքին
(ԼՄ Լորթ 11.6, Գրքով ժԺ, ԳԺ), և ան-
թաքանաբանման է պնդել, որ այլ ընտանի
երեքու երկխաբեան չեն եղել: Բացի դրանի
Մտքը Գրքով չալ որևէ ցուցում, որ արդեն
երկխաբեանին միտքունդուն Մա նշանակու
որ բողոքարկորայան կարծիքին հիմնու-
ն են լույս տաքանաբանման վրա և ոչ թե Մո-
Գրքով: Հետևաբար, սրբիկնին, հեռու մե-
քից պատկանողորեն սուս միտքունդն
ի՜նչ և երբ փորթիկ երկխաբեան ունե՞ր,
մկրուկով չե՞ն, չապակի երկինին՝ մկրու-
կյանը ձեր երկխաբեանին արժանացնել
ստուկանային օրինաբանման ու շնորհքին

[illegible]

Այս ստորքը եղել է Կրեմլի նախնականը և վախճանվել է 100 տարեկան հասակում՝ մոտ 350 թ.:

Իսկ այժմ անդրադառնանք պահերն եւ մասնավորեմք հետեւյալը: Պահիր միայն որոշ կերակուրներից հրաժարումը չէ, այլ առաջին հերթին հրաժարում վատ տոկոսայիններից ու ցանկություններից: Մարդկային վատ տոկոսայիններից է հետաքրքրությամբ

կամ հաճոքի կամար սրա-նրա հագուստի կամ տեսքին նայելը: Ո՞մանք ասում են՝ ի՞նչ կլինի, որ միայն նայեն... Մտքի մեջ կըրկնեն կտարվեն բանբասանքով կամ քղջայտի ու պամբ: Սուրբ Հովհան Ռսկեփեռանն ասում է՝ «Ի՞նչ սիրում է գեղեցիկ դեմքեր, ին ինքն է իր մեջ կողի կրակ վառում և շուտով շնամում»:

Պատերի ժամանակ մենք ավելի արդյունավետ ենք աղոթում: Բրիտտոսն ասաց. «Ինչ որ ուզեք իմ անունով, այն կանեն»: Հետևաբար բացի աղոթքից, մեծ գործքյուն ունի նաև Բրիտտոսի անունը:

Շարունակությունը՝ էջ 4

ՄԱՍԼՈՒ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Սևանայի Հայոց Գաղութական
պաշտոնը Երևանի պետական համալսարան

Նոյեմբերի 18-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն այցելել էր երևանի պետական համալսարան, որ հանդիպել դասախոսական կազմի եւ ուսանողության հետ:

Նորին արտաքինության ոլորտին հիմնականում հարմարեցված է շնորհաբարձությունը գաղափարապես 5-դր ստորադասին առիթով՝ քննադատությունը և բերուն գործունեությունը մարտեց Վեպիախան Մարտիրոսյանի և Մարտիրոսյանի համարձակությանը։ Մերկայացրեց նաև հայ հույ՝ Ջալալյանի և Մարտիրոսյանի հարկունեությունը՝ մասնավորապես անդրադառնալով կրթությանը և հայախորհրդային հանդեպ Վեպիախանի նախնականներին կրթությանը հրաշքի և բազում ուսումնական և գիտական ծագարների ներմուծությանը միջոցով։ Նոր այնպիսի խոսք հայտնեց, որ Մայր Մարտիրոսյանը իր խոսքի միջոցով հարկունեությունը և Մարտիրոսյանի համապատասխան միջոցները և ունեցողը 85-ամյա հարկունեությունը կարողանալու էին ստանալ։

Ի զևսհատություն մմենայն
Հայոց Կաթողիկոսի ազգագու
գործունեության եւ կրթության ու
գիտական մտքի զարգացման
հանդեպ հոգածության՝ ԵՊՀ գի-
տական խորհրդի որոշմամբ Գաբր-
զին Բ Հայրապետին շնորհվեց
պատվավոր անունի կոչում:

Դասախոսական կազմի անու-
նից շնորհավորական խոսքերով
հանդես եկան պրոֆեսորներ Պետ-
րոս Հովհաննիսյանը, Ռաֆիկ Կար-
ոյանյանը եւ Սամվել Մուրադյանը՝
մեծապես կարեւորելով հայ դպրո-
ցի, հայ բուհի կապն ու միասնու-
թյունը Հայաստանայոց Առաքելա-
կան Տեղեկոցի հետ:

Հանդիպմանը ներկա հասնա-
սարանասաններին իր օրհուրյան
խոսքը ու պատգամը հեղե Ն. Օ.
Տ. Տ. Ջալադեհի և Աննետե Ջալա-
պարիզից։ Նորին Արքեպիսկո-
պի օրհուրաբարձուն հայտնեց երե-
սան պետական համալսարանում
գտնվելու եւ քաղքը պարզեց
Նորինս համար։ Վեհապա Ջալա-
պարեան իր զեւսաստանըց հայ-
տեց դասախոսներին՝ իրենց հա-
յույալ ծառայության համար, իր
նախաեսացում եւ հայորդիներն Ար-
քեպիսկոպ Ու դաստիարակության

Յայտը Յայրապետն անդրադարձավ Յայ եկեղեցու ներկայի առաքելությանը, իրականացվող գործունեությանը, եկեղեցու առջեւ ծառայած խնդիրներին ու մարտափորձերներին, երիտասարդների մասնակցությանը եկեղեցական

[illegible]

Մեր ու մեր եկեղեցականության
ջանքերը նպատակաուղղված են
հիմնականում եկեղեցական կյան-

որ ավանդական գաղափարներն ընդունում էին, որոնք շնորհիվ ենե-
րգեին պիտի կարողանայ վերստին
ներկայությունը դառնալ այս կյան-
քում, ներկայությունը դառնալ հա-
յորդիկների հոգիները են: Որպես-
զի նորակական պետության կանգնե-
զույթն ընկնի հոգեւոր շարափին, ող-
բագիցի մեր պետության հիմքը ա-
նում էր հաստատական լինել հոգեւոր
արդյունքային արժեքներին, այս, ո-
րոնք նրաշինչին են մեր գոյության,
մեր լինելության են հարաւորու-
թյան: 1700 տարիներ ապրել են հա-
րաւորու են շնորհիվ քրիստոնե-
կան մեր հավատքի, այդ հավատքի
ծնունդ առած, այս հավատքով
Ներսիսի հոգեւոր արժեքները:

Շնորհիվ եք համախարակին մեծ ուսանելու այս մեծ հնարավորությունը, որպեսզի մեր օգտակար ծառայությունները բերեն մեր ազգոյն ու Մայր Մայրենիին, որպեսզի հայորդին ունենա եղբայրն ու քույրն՝ հով կանա, հայերենին լիկն չաւ, քաղաքական ու հզոր: Մեր առաքելութիւնը՝ նույնպէս նպատակադրուած է այս գաղափարներով հարողծմանը ազգային մեր կյանքից ներս: Ինչ կարող է մեծ բաժանագրական մեծ նշանակութիւն մեր

աղբերը, կերտակի համախմբված
աղայակի ներ կիրական հաստա-
տուրյակ՝ խայոց Ստեփանյանի
Սուրբ Եղեղեղի հայրկի կերոն ու
սու Առավան ապակիան՝ միա-
սարքայ ողբու գալիս իրադարձու-
թյան ակն րորը մարտահաղթան
ողոնը այսօր ծառացած են իր
խայեղեղի ու սեր ժողովրդի
հայրենի միակ իրադարձու-
թյունը ի՞նչ, հայ իրադարձու-
թյունը ի՞նչ, հայ ժողովրդի ամբող-
ջությունը ի՞նչ, հայ ժողովրդի
իրողություն ու պաշտպան ի՞նչ,
հայազգե դարձած դեպի կերո-
նիկ ստոր սօղադի խայոց, ծառա-
կեք, որ ժող տերն ու դեր ունեցե-
լիս ի՞նչ, հայ ժողովրդի կազմեց կերո
ու ժող առաջնորդ ու իրական
կարծ կանխապես խայ Մուսե-
յանի ճանաչողի պատկարն ու
թյան սեր ազգին եւ խայոցն ու
մասնավորապես ի՞նչ, մենակ
ի՞նչ, ի՞նչ, ի՞նչ, ի՞նչ, ի՞նչ, ի՞նչ, ի՞նչ

այլոց փոփոխումները
Այսուհետև Լորին Արցախում
պատասխանեց ուսանողների եւ
դասախոսների հարցերին:
Վեհապետ Ջալալյանին ու-
ղեցվել էին Արարատյան հայրա-
պետական թեմի առաջնորդական
փոխանորդ Տ. Լավանյանը եւս
Կոնյանը, Մայր Աթոռի ղեկավա-
րատն Ս. Աղլաչյանը եւ հաշտության
եւ Մայր Աթոռի փարսակներ
ՍՄՅՐ ԱՊՈՐ ԿՐ. ԷԼՄԻՆՏԸ
ՆԱԽԿԱՏԱՎԱԾ ԴԱՄԱՐՈՐԸ

«Պատվիրամի զխապվորը սերն է՝ բխած սուրբ արտիք, բարի կոծմամբաբեղ է անկեղծ հավատից, որոնցից վարկեցիմ ումանը՝ խոտորվելով խոսքերի ունայնության մեջ: Ուզում էն օրերն վարդապետներ լինել. էրեքն իսկ չեն իմանում՝ ինչ էն խոսում, ոչ էլ հասկանում այն բաներն, որոնց վրա պնդում են» (ՍՄԺ, Ա 5-7):

Այսօր սատանան ծեղք է բարձրացրել Հայ Առաքելական Եկեղեցու հեղինակության վրա, եկեղե-

ՀԱՅ-ՂՊՏԱԿԱՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ԿԱՊԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԻՉ

Учбақлар № 5

Կերպարանավոր երուսաղեմ»-նա հանդիպել է Սյուլյան Մեծ անապատի ապագա իմնադիրները Սարգիս Ստամբուլականեցուն է Կիրակոս Տրապիզոնցուն, որոնք համարժեք էին փնտրող անապատ իմնելու համար: Լսելով Եփեսոսի մայիսի հարանադրյալ պատմությունները՝ նրանք, ինչպես և եւէ մի խումբ ուրիշ իռեդուականներ խնդրում են նրան առաջնորդել իրենց այնտեղ, սակայն որոշ հանգամանքներ խանգարում են իրականացնել մտախառնում:

Ա. Նազիբեդինի վկայում է, որ երեսուսուր տարիների Մոսկու 8 Տաղաչևիկա-թողիկոսը նույնպես արգելել է եղևատու եւ շրջել դպրոցների վանքերում: Այնու-հետև տեղի է ունեցել 1609 թվականին Երևանում «Բիթտոսի մարդերույն կարներն» երկրպագությունը սեռնոց հե-տ: «Այլա- գրում է պատմիչը, այնտեղ (Երուսաղեմ- Ե. 4.) չափ եղևատու եղ- ևլաւ եւ շրջել դպրոցների վանքերն ու անա- փատու կան, որովհետեւ չափ քաներն ու անա- փատու կան, որտեղ բնակվում են բազմա- ցում միաբաններ Երուսաղեմի անա- փաւն ու որովանքը, որոնք անցնէ ինչով կար- գավորվում են եկեղեցիների, բնամտների, տեսնողների, հեգարդների, կոմսարդանների, ժուլկարդանների եւ այլ ամեն բաների: Երան- քեշ շրջելով, հարցնելով ու տեսնելով՝ ամեն- քեշ շարունակում է, որ անափատու կան- քեշներն եւ կարգերի հետ մարդագլուխ եւ քոնիթաղունը կարգի ենթա իմեն անա- փաւի կարգավորութեան ժամանակե- րուն, բաւել, ինչ որմեն անափաւ, հարկներ վերադառնու Մոսկուե միացու Ս. Ստոլմախանցեուն ու Գ. Տաղաչևիկա- քեշն եւ անափատու կարգերի բարեարե- րութեամբ՝ օգնել այնտեղ եւ այլ բազմաթիւ վանքական-անափատական կենցաղի արմա- քավորվումն:

Եզրապտու այցելած մյուս հոգեբուրական
կարգապետ վրդ. Յիվայանցին է: Լա ծես
խնամում է ոչ միայն դպիտակների կառնեղին
անապատներին, այլև գաղղվում է քարոզ-
չություն: «Եւ ինքն՝ կարգապետ կարգա-
պետ», գրում է Գր. Նարսիսադին: Գնաղով
յեզիպտուս վասն բազում ուխտառեալացն,
թէ սուրբ Իսիդոր անապատացն, թէ Սի-
նակասն լեւիտն՝ զամենայն շրջելով եւ օրո-

նորոգեանց շարքից տեղեակն է ի կենդանաց
նախ արօքիցի վայելելով, երկու ամ անդ ի-
նչելով, զսփորոց ազակ հիացուցանելով, որ
դիցաւ ուսանելով զարար լեզուէ եւ նոյն լե-
զուաւ քարոզելով նոցա: Սլա կապակցե-
լաքայ փայտինն արկեցանում է, որ թեպետ
իկնել էր սի որոշ ժամանակ մնացել է եզիվ-
տառում, սակայն ի կարողացաւ 4. Զիվակա-
նու պէս իրեն դոսեւորել, որովհետեւ «աս-
տուանատուր եր շնորի նորա եւ ոչ ստացա-
նակ»:

17-րդ դրի ակնբերիկ Մարտին Լեհացին առ էրել է եղիսկապետը և շրջի շրջամասեր սրբավայրերում: Հայտնի էր սրբավայրերի մասին նա զգույս է, որ «մարդի (հայերի) չորիս կան հաշվադրող է մեծ էներեխներ է անկանի (վանքեր) զուգուրը է քանակներա-գրոյս: Դրոյս շարքով հիշող է տարբեր կան-նի, Մական ճանապարհ է արդի քաղաքա-գրոյս շարքի հոտեղով անապատավայրերի ու ճանապարհների մասին Լեհացին պատմում է, որ Խրաթե հազվան էր իսկա համեմատ է վարում իսկ անկանապատ կանթ: «Շնորհ ուն է գտնու էր հաշվում, մեր ու լքադրի էր շարունակ սրբավայրեր տերեղից վայրում ու վարձարտ ունե, քիչ էր ուսում էր ընկում, անկանի լույսէ, այլ կնքում էր գտնելու էր դրամադրել էր աշարիկիս բոլոր վանքերի տերեղից, միտ ճանապարհ ու տերեղիս մեջ էն:

Ու Մարտինի տեղով պատմադրոյս էր վար-

[illegible]

Սրբադասկեր (18-րդ դ.)
Հեղ. Կաննա էլ-Արմանի (Հովհաննես Կալ)

ԼՂ (30000) մյլ ցամաքային ՄԿ: Սյունիքի եր մնացել ենեղեղեղներ: Մյա Կազախստանը յրաքմ Ե Սկադարանակ ենեղեղեղներ ե, որ մալուկներն տեղափախուցվալ չլրալու խիստ անպակ եղալ զաղաղը: Են տեղի հայկական ենեղեղեղներն անցել էին զաղաղներին, սակայն 17-ը դարձան եղեղն անպակում ե հայերի թեղ: Են զաղաղներ հայերին շիբեղ ենեղեղեղեղներն Են իրալու են ե մաուտներն տալե ին, ինչպես եաե: Մյա Սիվախ մաուտայ զաղաղ իրադեղն եղեղ: Սկզբնական հայկական եր եաե շիբեղ ենեղաուում զաղաղ Մոսկո զարաղ Սպիտակ վանքը, որ շիբաղախանալ ե ե ինքնու ե Շուռախա անվան: Մյա Եկա-րազարդ եղ ե հայազն Եկալի Թեղադոն Բե-լալ կոչել:

Յ. Զեռուկին, ակալան, միակ հայ հաշվապետն էր որպեսզի կարողանար հաշվարկել և հարձակվել Կարապետի վրա: Դրանք գրավի լավով ուսումնասիրված էին. ուսումնասիրողները և նաև Կարապետի թանկանկյով հիմնադրող, դպրատան աղետի հիմուն գիտակ զգալի Մարկոս Միսնա՝ իր փաշան, որի որ հրապարակած արձագանքներն էին: Կատարողը կատարված էր ակալանի:

պա ֆրանսերէն հատորում գրել է Յովհաննէս Եկարիի մասին՝ Եշելով Լաւէ Երա ազգային պատկանելությունը: Գրքում ևս հայ Եկարիին կոչում է Յաննա Էլ-Արմանի Էլ Քուրսի, այսինքն՝ Յաննա Խայազգի Երուսաղէմացի կամ պարզապէս Յաննա Էլ-Արմանի, այսինքն՝ Յաննա Խայազգի:

3. Երուսաղեմացիս շուրջ յորս տասնակակ տեսած ստեղծագործական աշխատանքներն արդյունքուն իրոյէ եւ մի քանի հարկեր մեծ ու փոքր ստեղծագործութեան ուրբանակներուն, որոցից 324-ն այժմ գտնուին Եւստիքիոյ դպրոցական քանդակարան, դպրոցի 2 գլխերուն եւ 8 ինկնիներուն: Արարեալք շատերը պահպանել են իրենցական ստեղծագործութիւնը՝ «Հանան», «Յոհաննան» եւնկնի, իսկ մեկ այլ տեղ կարգուի ենք. «Գործ կծաւտ հայ Դովհաննան»: 3. Երուսաղեմացիս արքայականութեան եւ կարգի նստ գլխի աստեղծական աստեղծ պատկերով՝ նրանց տակ հաւան:

Իր գործունեության մի որոշակի ժամանակահատվածում (1745-1755 թթ.) Ղուկասն եղեղ համազորանքների և զույրի կազմի Իրանի մե Լաքսիի հերո՝ միասին կախարդու 29 կառույց: Դրանցից նշանավոր են «Միասին ինչորակապալեց», «Բերստուղ զահի վա»՝ «Այստվանմայրը» և այլն, որոնցում անկախ և արեւելյան արվեստի ներուշը որոշ ճգնաժամային, ըստ անգլիացի ժամանակավորողների միասին կախարհ գործերի մեջ «վարպետի ծեցցը» պատկանում է Ղուկասին:

Երա ստեղծագործություն գեղաստարակ-
րից է նաեւ Կախիգեանական հայ եկեղեցի Օւ-
նիկէի նկարչութիւնը, որն իր «հայ նկարիչներ ե-
քաղականագործներ» ֆրանսերէն աշխատա-
նուն մէջ բարձր կարգիչ է հայտնում Յով-
հաննէս նկարիչի վերաբերյալ՝ ասելով, որ
դրանք «մեծ հարգանքով» պահպանվում է
գլուխակաւ նկերեցիներում, քանի որ «Գով-
հաննէս հայազգու զործը գաւազանիմով ո-
ւայից էր անկարելով դպտի կրօնական նկար-
չութեան աստիճանները»:

Այսպիսով, հայ-ղուսական կապերի մասին այս համառոտ ակնարկը վկայում է, որ դարեր շարունակ երկու հինավուրց ժողովուրդների միջև գոյություն է ունեցել հոգեւոր և մշակութային սերտ առնչություններ որոնց այսօր էւս շարունակվում է նախաւելով համամարդկային և համայնքիստ խնդիրները:

Վարուժան ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ
Մանկավարժական գիտություններ,
բնական

Հարունակութիւնը՝ 1ք 8

